

Profesorul Gheorghe Vornicu (1892-1974)
– inițiator și întemeietor de instituții muzeale

Prof. Gherheș Mihaela-Cristina
Școala Gimnazială „Lucian Blaga”
Baia-Mare

De la bun început ținem să precizăm că a te apropia de personalitatea puternică a lui Gheorghe Vornicu este mai mult decât o încercare temerară. Pentru Gheorghe Vornicu probabil că ar fi trebuit să se fi inventat profesia de patriot. Într-adevăr octogenarul nostru a trăit până în ultima clipă cu conștiința că „are ceva de spus”, că este menit, este dăruit cu vocația de a fi patriot și de a le împărtăși și altora din această nobilă ardere. De altfel lozinca după care și-a orânduit întreaga viață este una cât se poate de romantică, cât se poate de memorabilă: „Oricât aș fi de bătrân, dator țării și vieții nu vreau să rămân!”. Într-adevăr, născut la sfârșitul secolului al XIX-lea (15 octombrie 1892), în Anghelești de Vrancea, într-o familie cu 10 copii, protagonistul rândurilor de față termină școala Pedagogică din Bârlad (1915) ca șef de promoție și se pregătește de un destin cu adevărat memorabil.

Mare patriot, este încorporat în armata română în timpul primului război mondial (1916-1918), devine erou al luptelor de la Oituz și Soveja (1917) unde a fost și grav rănit. Urmare a amprentelor lăsate de crâncenele lupte pe trupul său (rănit la picior) militarul Gheorghe Vornicu, infanterist și aviator, este decorat cu Coroana României cu panglică de virtute militară. Chiar dacă a fost rănit și demobilizat el revine în rândurile armatei, de data aceasta ca și comandant de companie: „*Mobilizat din nou în 1919, participă la luptele din Ardeal și de la Tisa-Szolnok; comandant de companie, este decorat din nou, de data acesta cu <<Steaua României>>*”.¹

Experiența dramatică a războiului, precum și faptul că venea din Vechiul Regat, l-a determinat tot timpul să aibă o altă atitudine față de problemele care i se iveau în cale. El face așadar parte din acea pătură a administrației române, a statului român venită, adusă de către „Vechiul Regat” „să româneze”, să unifice pe deplin țara. Gheorghe Vornicu nu are deci complexe istorice, el n-a fost niciodată „sub unguri” și nu le recunoaște dominația istorică. Dimpotrivă! În articolul „Gardă la Tisa”, Gheorghe Vornicu, nota: „*Știm că vom avea de furcă cu ungurii. Toată presa (foile) lor*

---

¹ Zlati, Radu, *Gheorghe Vornicu*, în Monografia Liceului Pedagogic din Sighetu Marmăției, Editura Valea Verde, Sighetul Marmăției, 2012, p. 128;

(cu mici excepțiuni), de aici și de la ei toate declarațiile oamenilor politici și mai ales acțiunea vestitei Ebredö a lui Mejos cântă cântecul spadei, care a și început a-și da roadele în incidentele de pe graniță.

Din partea noastră declarăm că o vom încrucișa fără frică.

În încrucișarea pe care am mai avut-o să știe acel care a mâncat pământ și tot acela va mânca și acum.

Cunoaștem harta și drumul spre Budapesta. Niciodată nu am fost așa de naivi să credem în desarmarea Ungariei și nici așa de proști să credem în declarațiile lor pașnice...

Avem cunoștință că temnițele lor gem de populație nevinovată...

De aceea ne-am pregătit. Avem o armată numeroasă, bine organizată, bine instruită, bine hrănită, bine îmbrăcată și mai ales binearmată, care este făurită din fiii unui popor conștient de drepturile și datoriile sale".²

Fiind mereu în mijlocul disputelor vremii, participând la toate mișcările care apărau ființa națională a statului român, fie împotriva revizionismului maghiar, fie a părerilor etniei majoritare evreiești din Sighet cum că ar fi rău tratată, Gheorghe Vornicu le răspunde tuturor, punându-și gaj propria viață, propria experiență de front, trăită în Ungaria vecină: „*Eram în 1919 în Ungaria. Am trecut și stat prin multe orașe. Nu voui a spune ce am auzit, ci numai ce am văzut.*

Era pe la sfârșitul lunei August într'o seară frumoasă, cam prin amurg. - Mă pregăteam a ocupa orașul Kun Sent Miclos - cu compania mea. Deodată țipete și strigăte cu un trist ecou de <<ioi>> și <<vai>> ajung la urechile noastre. Ce era?

Domnia lui Bella Kun se topise la apariția dorobanțului român, iar biata populație maghiară se făcea acum stăpână la ea acasă, gonind și terorizând biata populație evreiască. și <<vandalii>> de noi a trebuit să luăm măsuri energice pentru reprimarea acestor porniri. Tot pe acea vreme în Budapesta se pescuiau zilnic din Dunăre și în mai multe locuri deodată câte 10-15 cadavre de evrei, cu toată vigilența statului român.

Iar când armata română primi ordin să evacueze Budapesta și Ungaria evreii s'au pus luntre și punte și au făcut ca trupele române să mai rămâe încă două luni la Budapesta pentru că numai așa le era viața asigurată. și apoi, chiar șefii noștri politici autorizați, în frunte cu actualul prim ministru D-l N. Iorga au reprimat de pe tribuna parlamentului acele incidente, pe când la Budapesta am văzut afișe cu litere enorme, iscălite de

---

² Vornicu, Gheorghe, *Gardă la Tisa*, în *Gazeta Maramurășană*, anul IV, nr. 3, Sighet, 19 ianuarie 1923, p.1;

cele mai înalte personalități politice și care chemau poporul la distrugerea jidănimii".³

În această ecuație a disputelor politice, evident cu suficient de mare suport etnic, regăseamul nostru suferea cumplit căci era considerat o „vinitură”, o „zănitură” chiar și de către unii români, ceea ce pentru mulți ca el a fost și putea fi un puternic motiv de abandonare, până la urmă chiar a unei neprețuite misii istorice. Vorbind cu sinceritate și spontaneitate de tot ceea ce trăia și suferea cu fiecare confruntare, profesorul Gheorghe Vornicu exprima în modul cel mai firesc cu putință „teze” naționale care aveau să facă „operă” în epocă, dar în gura altor conștiințe naționale (Mircea Vulcănescu - 1938), respectiv ideea „unirii sufletești”, a împărtășirii naționale. Astfel în articolul „Recenzii literare”, analizând poezia altui „venetic”, poetul M. Slugeru, Gheorghe Vornicu nota, cu amărăciune: „<<Strein între frați>> a d-lui Slugeru ne arată starea sufletească a autorului, plină de melancolie, stare ce nu o dată o încercăm și noi cu toții <<veneticii>> acestor locuri, veniți cu cel mai curat gând să muncim muncă de robi pe altarul patriei.

Va veni vremea când aceste sugestive stiluri ale d-lui Slugeru vor constitui dureroase documente din vremurile când acești venetici munceau irosindu-și sufletul, la unificarea sufletească a unui mediu ce te lasă străin între frați".⁴

Cu toate greutățile cotidiene îndurate menite, parcă să-i scoată în evidență doar zădărniciile marilor eforturi, neprețuitelor sacrificii, eroul nostru aproape epopeic nu abdică și nu depune armele, rămânând un enoriaș care se închină la altarul neamului, convins că Neamul este singura instituție umană care rămâne veșnică și transcende generațiile și istoria: „Încă un întâiu Decembrie. Este al VII lea care se aruncă în hăul veșniciei, de la cel care a pus capăt robiei noastre de veacuri, de la cel din 1918, anul mântuirii popoarelor și al neamului nostru.

Anul 1918 este limita a două lumi deosebite și el înseamnă în viața popoarelor ceea ce înseamnă anul marii revoluții franceze în istoria libertății individului...

La noi ziua pecetluirii noii stări de lucruri este ziua de 1 Decembrie a acestui an (1918)...

De aceea la fiecare întâiu decembrie se cuvine să ne cugetăm și să vedem, cu cât suntem mai tari și mai uniți în rosturile neamului nostru și cu cât ne-am ridicat în ochii lumii...

---

³ Idem, *O întregire a lui Ebredő ifjúság din Független, în chestiunea mișcărilor antisemite*, în *Gazeta Maramurășană*, An III, nr. 136, Sighet, 15 decembrie 1922, p. 1;

⁴ Idem, *Recenzii literare*, în *Gazeta Maramurășană*, anul V, nr. 19, Sighet, 9 maiu 1924, p.1;

Si dacă această socoteală este departe de a ne mulțumi, se cuvine măcar în aceste momente de reculegere, să lăsăm tot ce ne îndepărtează de un rezultat mai bun, tot mai bun, pentru că deasupra noastră, - călători în această lume - există ceva care trebuie să-l trecem veșniciei și aceasta este Neamul”.⁵

Protagonistul nostru, acest personaj emblematic pentru etapa coagulărilor noastre naționale pentru provinciile reunificate la 1918 și-a asumat, cu exces de zel - în sensul bun al cuvântului, misiunea național-istorică a statului român. Trimis profesor practicant, la Sfântul Gheorghe, într-un mediu foarte ostil până astăzi, la recomandarea savantului Simion Mehedinți, de către Consiliul Dirigent din Sibiu, învățătorul Gheorghe Vornicu își desăvârșește studiile la Universitatea din Cluj (1921).

Începând cu anul școlar 1921/1922, dascălul de Bacău și Cluj, este numit profesor la catedra de Istorie-Geografie, de la Școala Normală din Sighet, fiind încet-încet acaparat de către noul statut, dar mai ales de noul context istorico-geografic. *„Maramureșul este un ținut care răpește de la început pe cercetător”*.⁶ Cucerit fiind deci de noua condiție și responsabilitate, Gheorghe Vornicu se integrează tot mai mult în viața județului și a zonei: *„Deși gândul îl bătea să se întoarcă pe plaiurile natale, unde avea de crescut doi frați mai mici rămași orfani, fiind cucerit de aspectul geografic, istoric, economic și folcloric al Maramureșului a rămas în țara lui Dragoș și Bogdan, unde a muncit vreme de zece ani cu un elan desăvârșit, pricepere și atașament față de nevoile Maramureșului obidit”*.⁷

Cea mai mare împlinire pe tărâm pedagogic a profesorului Vornicu, rămâne realizarea manualului de „Geografie a Maramureșului”, ocazie cu care a străbătut și cartografiat întregul ținut al Maramureșului Istoric, umplând astfel un mare gol, aducând județului în rândul celorlalte din țară.

În răstimpul petrecut în Sighet, Gheorghe Vornicu a excelat în toate, scriind despre medici, școală, tradiții, scriitori ș.a. De asemenea, analizând întregul fenomen național românesc din Sighet, vom putea constata că ziaristul din Țara Vrancei s-a impus în presa maramureșeană, atât ca redactor (Gazeta Maramurășană), cât și ca prestigiu, lui revenindu-i onoarea „riscantă” de a scrie despre subiectele mari ale istoriei românilor, despre Avram Iancu, Întâiu Decembrie, istoria căderii tătarilor, problema evreiască, românii din Valea Timocului ș.a.

---

⁵ Idem, *Întâiu Decembrie*, în *Gazeta Maramurășană*, anul V, nr. 48, Sighet, 28 noiembrie 1924, p.2;

⁶ Idem, *Maramurășul și Muzeul Etnografic Maramurășan*, p. 355;

⁷ Biltiu, Pamfil, *Oameni din Maramureș*, Editura Maria Montessori, Baia Mare, 2003, p. 164;

Perioada maramureșeană a lui Gheorghe Vornicu, una deosebit de eficientă de altfel a culminat cu onoarea ce i-a fost acordată prin organizarea la Sighet, în perioada 5-10 septembrie 1926, a Congresului profesorilor de Geografie din România. Parcurgând documentele premergătoare, programul, precum și „memoriile” lăsate de către participanți, deosebiți și reprezentativi pentru toată țara, vom observa că nu s-au schimbat nimic aproape între ce era atunci și ce este acum, afară de faptul că mulți cetățeni de atunci s-au oferit și chiar i-au găzduit pe unii dintre participanți.

Nu este locul și nici scopul acestor rânduri să descriem emulația și adevărata stare de spirit creată de marele eveniment, menit, între altele, de a introduce și Maramureșul între valorile noastre naționale, care contau în acel moment, în reconstrucția icoanei identitare. Muzeul este, în acest sens, locul cel mai nimerit unde se poate primeni această icoană, unde se face „respirație artificială” ființei naționale: *„La 7 septembrie se inaugurează la Sighet, Muzeul Etnografic, în prezența savantului Simion Mehedinți, care prezida Congresul național al profesorilor de geografie și care congres se desfășura tocmai aici în Maramureș. Muzeul avea patru secțiuni: păcurăritul, industrie țărănească, obiecte casnice și obiecte bisericești. Odată cu ocuparea Maramureșului de către horthyști (1940), aproape toate colecțiile au dispărut, salvându-se doar colecția de covoare, care a ajuns la Muzeul Național de antichități din București”*.⁸

Despre măreția implementării unei asemenea instituții precum și despre grandiosul efort făcut de către deja directorul noii instituții aveau să vorbească în cuvinte elogioase toți participanții: *„Toate acestea, întrând în muzeul organizat de dl. Vornicu, îți izbesc de la început privirea și nu știi ce să admiri mai întâi și, fără să-ți lase timp să te gândești mai mult, îți apar în față greutățile enorme cu care a avut să lupte colegătorul și munca nemiloasă de zi cu zi și ceas cu ceas, ani de zile, până când a ajuns să ne arate un trecut al părții celei mai românești din țară”*.⁹ (s.l.n. M.C.G.)

Actul de naștere al prestigioasei instituții de cultură, devenită în timp nu numai foarte necesară dar și de nivel național și european l-a semnat, botezându-l spiritual, același savant vizionar Simion Mehedinți, care a fost și invitatul cel mai de seamă al forului științific național: *„Inaugurarea Muzeului etnografic maramureșean a fost un moment unic în dezvoltarea Congresului profesorilor de geografie din România.*

Și pentru oamenii de știință, și pentru educatori, care se silesc să întemeieze o tradiție pedagogică în legătură cu experiența proprie a poporului nostru, crearea acestui muzeu este o operă de reală însemnătate.

---

⁸ Tomi, Marian Nicolae, *Maramureșul istoric în date*, Editura Grinta, 2005, p. 162;

⁹ Dragomir, R, *Muzăul etnografie Maramurășan*, în *Gazeta Maramurășană*, anul VII, Sighet, p.1;

Tocmai în clipa, când viața originală a neamului românesc este pe cale de risipire, un profesor cu pietate față de trecut a început a culege rămășițele cele mai caracteristice din acest ținut atât de arhaic.

Generația risipitoare de azi nu poate prețui cum se cuvine opera începută în Sighetul cufundat sub atâtea aluviuni eterogene. Va veni însă timpul, când o generație creatoare – și prin urmare respectuoasă față de trecut – va întreba cu mirare: cum de s-a început atât de târziu această operă profund culturală?

Acei urmași vor pomeni cu adâncă recunoștință numele tuturor celor care au sprijinit pe culegătorul vrednic al documentelor etnografice din Maramureș și vor osândi fără nici o cruțare pe cei ce vor fi rămas nepăsători în acest greu moment al vieții poporului nostru.

Întemeietorul muzeului poate fi deplin mulțumit de începutul său atât de lăudabil.

*Profesorul Vornicu e bine meritat de la Țară”.*¹⁰

După deceniul deosebit de fertil petrecut la Sighet, Gheorghe Vornicu este numit director al Liceului „Al. Roman” din Oradea (1929-1940), apoi profesor de liceu, la Arad (1945-1952).

Pentru a rămâne în aceeași notă a neliniștii sale spirituale și la Oradea, Gheorghe Vornicu, alături de alți intelectuali are inițiativa înființării Muzeului Etnografic Bihorean și a Universității Populare. Activitatea lui practică de promotor cultural al unor proiecte mari, instituționale este dublată și de una spirituală, el publicând „Cântece și strigături din Bihor (Crișana) și Oaș”, „Amintiri din Maramureș”, „Amintiri din Vrancea” ș.a.

Viața, activitatea și opera lui Gheorghe Vornicu, demne de un personaj de roman istoric în cel mai demn sens al cuvântului, au culminat cu alegerea făcută la bătrânețe, atunci când, la 81 de ani, a ales să rămână în conștiința urmașilor ca autor de roman istoric, debutând cu „Umbra lui Horea”, Editura Eminescu, 1973.

Încă din „Prologosul autorului” de la începutul romanului, Gheorghe Vornicu se definește pe sine subliniind: „*De când am început să pricep buchiile, am fost atras de lectura poveștilor, a legendelor și faptelor istorice. Mai târziu m-am adâncit în studii, obligat fiind și de pregătirea mea pentru cariera de profesor de istorie. Din contactul adâncit în această știință „magister vitae”, mi-au rămas înfipte în suflet câteva personalități din larga istorie a lumii, dar mai ales din zdruncinată istorie a neamului nostru românesc.*

Ca moldovean și vrîncean, mi-a umplut sufletul de admirație figura marelui voievod Ștefan cel Mare, mereu amintit în Vrancea. Apoi figura lui

---

¹⁰ Dăncuș, Mihai, *Arhitectura vernaculară și alte valori ale culturii populare*, în Colecțiile Muzeului Etnografic al Maramureșului, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2010, p. 17;

Gheorghe Doja, Ion Vodă cel Cumplit, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Vasile Ursu Nicola, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu și alții".¹¹

Parafrazându-l pe savantul Simion Mehedinți care l-a „binemeritat de la Țară” și noi ținem să ne exprimăm admirația noastră istorică (profesională, de altfel) față de OM-ul Gheorghe Vornicu care și-a dedicat opera lui de final dascălului său: „Închin această carte memoriei binefăcătorului meu, dascăl și învățător, IEFTIMIE NOVAC, care, îndemnându-mă spre carte și cultură, m-a făcut să devin OM”.¹²

Bibliografie

1. Bilțiu, Pamfil, *Oameni din Maramureș*, Editura Maria Montessori, Baia Mare, 2003;
2. Dăncuș, Mihai, *Arhitectura vernaculară și alte valori ale culturii populare*, în Colecțiile Muzeului Etnografic al Maramureșului, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2010;
3. Tomi, Marian Nicolae, *Maramureșul istoric în date*, Editura Grinta, 2005;
4. Vornicu, Gheorghe, *Umbra lui Horea*, Editura Eminescu, 1973;
5. Zlati, Radu, *Gheorghe Vornicu*, în Monografia Liceului Pedagogic din Sighetu Marmăției, Editura Valea Verde, Sighetul Marmăției, 2012;
6. Gazeta Maramurășană, anii III (1922), IV (1923), V (1924), VII (1926)

---

¹¹ Vornicu, Gheorghe, *Umbra lui Horea*, Editura Eminescu, 1973, p. 9;

¹² *Ibidem*, p. 11